

Landskap: *Blekinge* Upptecknat av: *Johm Nilsson*
 Härad: *Medelstads* Adress: *Jordö Hjortahammars*
 Socken: *Listebu* Berättat av: _____
 Uppteckningsår: *1936* Född år _____ i _____

Uppteckningen rör jäddestakar i Jordö om sommaren.
 I början på juni månad kan man sätta
 ut "jäddestakarna" på nytt som vi kallar
 "renvanstakar". Det går till sålunda, att man
 på varen, när sauen kommit i busharna,
 så huggar man sinnehäppar, som är en
 tre o fyra alnar långa; man huggar dem
 när sauen är i trädet för det går lättare
 att få av barken; man använder helst
 sinnehäppar för att dom är lättare att
 flyta i vatten men får man inte tag i
 så många ^{lång} sinnehäppar man behöver, så får
 man hugga små granar också; fast dom är tunga

Skriv endast på denna sida!

13 sid.

4815

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När härrarna är skalade, sättas de upp till
torkes, så kretas alla knaggar av, så att dom
bli släta, sedan sägas man ett hak i stor-
ändan och kretas till så att man kan sätta
fast reven där så när härrarna är färdiga
så när tiden är inne att man skall sätta
ut stakarna får man skaffa bete som
man får ta med gamm. Utsättnin gerr av rennans
staka går till sålunda att man tager härrarna
rener och krockar "fällspinnatsid" och "fällspinnat"
och bete i en korg; i stället för de korta pin-
narna som man använder på vintern för att
hålla den ena ändan fast använder man
en sten. Stenen sättas fast i ena ändan på
rener, stenen sänker man ned till botten
sedan tar man upp rener en liten bit så att
stenen lättas från botten ett stycke, så tar

man en häpp, sätter fast renen i storändan
på häppen senker åter ned steven till
båtten igen då får man se hur häppen står.
Står då häppen för rätt upp eller för mycket
på sned så får man ändra på renen, så
häppen står lagom på sned, för den måste
stå så mycket på sned, så ett inte betet
springer runt renen som går från båtten
och upp till häppen. I den övre ändan på
häppen som står över vattnet bindas
alltså fällpinnastråden, & så tar man ett
bete & sätter på kroken och renen sätts
fast om kroken så tar man "fällpinna-
stråden", sätter fast "fällpinna-
stråden" på ryg-
gen på betet och släpper sedan ut betet
i sjön & så ser man hur lång tråd
man behöver det är inte bestämt mått på

4815

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Fällepinnaträden" det är helt beroende på hur
båten är bestyckad om den är hög eller
låg. Så försätter man att sätta ut stakarna
undan för undan, men på sommaren har
man inte så många stakar, för man kan
inte skaffa så många bete då, utan man
får nöja sig med en tjugo- eller trettio stakar
upp till fyrtio. För på sommaren kan man
inte dra nät efter bete utan man får ta
dem med garn, så kallade betesgarn. Man
får då gå sig i väg för att se efter om man
kan få tag i några bete som går till sålunda
att man tar sina garn och en träbalja och
så får man ta upp på vikarna där som
växer vass, vassen bör helst vara tunn och
tomma skudlar i vassen för där går beten
in och står o # sola sig när det är riktigt

4815

5
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

salskent och varmt. Det måste vara salskent om
beten skall gå iland anars går de ut på
djupt vatten, ut på fjärrana, o då är det svårt
att få tag i några bete. Man får ju sätta
större garn ute på fjärrarna för att se om
det lyckas o så några men det brukar i
allmänhet "ta hem"; någon gång kan det
lyckas ha, om man kan se reda på var
de går någonstans. Man kan i alla fall inte
ta så många bete på sommaren för dom
lever inte i sumparna, för vattnet är för
varmt det är inte så som på vintern då
kan man ha dom hur länge som helst för
vattnet är då så kallt. I bland på sommaren
kan man få faa var dag för att skaffa till
bete för är väderliken blåsigt och kyligt då
kan det gå många dagar som man inte kan

4815

6
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6

skaffa några bete, men så fort som det solar
upp, får man passa på o fara ut, beten går in
på så grunt vatten som till en pots jup. När man
kommer fram dit man tänker sig att söka, får
man inte se fram baten, för dels kan man inte
se dom när man sitter o'ro o dels skrämmes
föran dem utan man står rätt upp i baten
o så stakar man så sakta framåt o så får man
se noya efter, om där finns några bete. Får man
då se några på avstånd så får man vara yt-
tast försiktig när man skall ta garnen o
sätta dem så att man inte skrämmes dem
man sätter då garnens i lämpligt som möjligt
för att dom inte skall gå förlorade garnen
när man så har satt garnen, för man in-
an för garnen o ch stakar runt, så springer
beten ut på garnen o så får man "plocha"

en dom som man har fått o släpa dom i
haljan med friskt vatten. Så får man staka
vidare framåt och se efter i vassorna om det finns
några bete så får man hålla på tills man har
fått så många så man kan fara hem för den
dagen, men man får nästan fara var dag
och se efter bete. På det jupa vattnet får gärna
stå ett par tre dagar för att se om man kan
få några bete. Lyckas det inte flyttar man
garnet på ett annat ställe o provar. Så
när man har satt ut stakarna får man
håst vitja dem två gånger om dagen morgon
och kväll för att om en jädde tar tidigt på
morgonen och blir stucken av broken, så doi
jäddan och vitjar man då inte stakarna för
än kvällen så blir jäddan sur när hon får
ligga på rybbätten så länge, för vattnet är ju

4815

8

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

så varmt på sommaren. Så kan man även
sätta stakar vid land på sommaren, men då
får man sätta stakarna där som finns vass
man sätter stakarna där utanför vassen
o så där vassen är tunn för jäddan kan
vilj jävna springa in i vassarna & men
de jäddarna man får i vassarna är inte så
stora "på jävnen" som de man får ute på
jävare vatten. När man så sätter ut sta-
karna vid land får man linda fast
reven om häppen och sätta ned häppen
i bätten och sätter sedan upp betet som
vanligt & så sen var det slut med den sa-
rens "renanstakar". Men så har vi en sorts ren-
vannstakar till som vi kallar undervattenstakar
man köper en lina av adertontrådig garn
den behöves vara så grov ~~grov~~ för att den

skall hålla. Så tar man och värmer tågarna och
tjära linan med, den linan hängas upp för
att den skall kunna torka för annars kan
man inte hantera den för den hänger fast
vid fingrarna. Färan tjäras till att inte
linan skall röta upp i vattnet när den ligger
på botten för vattnet är ju så varmt på
sommaren, så att reven tar lätt skada, om
den inte tjäras, innan man lägger ut den
sjön. Så man så skall till o sätta ut så kallad
rennarstakar så får man vara två man, för
en man kan inte sätta ut dessa stakar för
en man måste ro båten och den andra får
sätta ut stakarna. Materialet till undervatten-
stakarna är långreven och korta revar och
små stötar "stältrådar", som är avmätta en
sextio centimeter långa. På dessa stältrådar

4815

10

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sätter man på femton till tjugo plankor
som man får bova hål i för att kunna sätta
dem på träden, allt sådant får man göra
hemma, innan man far ut för att sätta ut
stakarna. Så när man skall boja o sätta ut
tar man fram långreven och stenarna o så
tar man en sten o sätter fast revens ända i
stenen o så tar man en rev till och binder
fast i samma sten den skall räcka med till
båten o så binder man fast ett "flän" till
"vakare"; den skall gå till att man skall
kunna se var man har bojjet att sätta ut
stakarna, när man skall vittja stakarna. Så
ror man fram cirka nio famnar där sätter
man fast en liten sten, för att hålla linan
vid båten så sätter man fast en rev fem-
ton centimeter från stenen, reven som sättes

10

4815

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

fast är en sjuttiofem centimeter lång i andra
ändan sättes stälträden fast, så sätter man en
rev till i stälträdens nedre ända som är cirka två
meter lång på den rev sätter man fast kroken
och betet. Stälträden måste vara pilbågsformig
för fällepinnaträdens räkning och kroken tjänar
till att inte stälträden skall sjunka till
botten en femton tyugo bokar på varje träd
räcker. Övre ändan på stälträden bindes
fällepinnaträdens fast som inte är mer än
tyugo centimeter lång, sedan sätter man på
betet och sätter fast fällepinnaträden o så
släpper man ned sturen betet och stälträden
till botten. Så fortsätter man att lägga ut
linan en nio famnar i jern o så redar
man till nästa staka ptt sätta ut på
samma vis som den förra så ser man

4815

12

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12

hålla på tills man har satt ut så många
stakar man önskar på den linan sedan
kan man flytta till en annan plats,
om så önskas, o sätta fler tills man har satt
så många stakar som man anser att man
kan skapa bete till. När man så skall ut
för att vittja stakarna får även då vara två
man, en ro och en vittja. Man bör även ha
en kov med sig när man vittjar renvannstakar
för det händer ofta att jäddan är orolig när
hon kommer upp mot båten men då får
man vara försiktig så att man inte
river jäddan det händer ofta att jäddan
vänder o springer ner åt båten igen men
då får man stäpa efter på reven o så får
man försöka på nytt att få upp jäddan
igen till båten då kan man ta boken o ta den

4815

med, men det kan ju hända att juddar
kan kan vända många gånger innan man
kan få den upp till båten, så att man kan
ta den med hoven; är det några juddor som
doi på sommaren får man försöka att få
dem i väg till stan så fort som möjligt
annars blir dem odueliga för det händer
ofta att man får juddor som doi o om
sommaren kan man inte ha dem hemma
man får då ta en säck o ta juddorna i, o
ta en sychel o sychla till närmaste ångbåts-
brygga för att komma ästad med juddorna
för ~~de~~ kommunikationerna är dåliga mitt på
dagen o Jordö man säljer huvudsakligen
sin fisk i Karlsbrona.

#

13.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12